

- кожен в родині повинен бути творцем відносин і нових справ;
- толерантний фахівець виховує толерантних клієнтів.

Отже, формування толерантності як однієї з найважливіших якостей особистості відбувається вже в дитинстві в умовах сім'ї та освітніх установ, і триває протягом усього життя з розвитком освіти. В основі педагогічного впливу на виховання толерантності у взаєминах батьків і дітей лежать принципи суб'єктності, відповідності, індивідуалізації, рефлексивної позиції та створення толерантного середовища.

Список використаних джерел:

1. Вишневецька Є. Розвиток толерантності як активної життєвої позиції зростаючої особистості. *Рідна школа*. 2016. № 10. С. 38–41.
2. Стефанцева С. Толерантне спілкування на рівні «Батьки – діти». *Завуч*. 2015. № 21. С. 42–49.
3. Федосєєва Д. Толерантність починається з сім'ї. *Школа*. 2017. № 7. С. 91–96.

Пилипчук Є.М.

магістрант,

*Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія
імені Тараса Шевченка*

НОВІТНІ МЕТОДИКИ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ

Одним з головних завдань сучасної школи є створення такої системи навчання і виховання, яка б забезпечувала освітні потреби кожного учня відповідно до його нахилів, інтересів, можливостей, де пріоритетним буде виховання загальнолюдських цінностей особистості (доброти, милосердя, толерантності), стимулювання її внутрішніх сил саморозвитку і самовиховання. Саме тому, сучасний вчитель у процесі навчання дітей мистецтву має вирішувати ряд основних завдань художньо-естетичного виховання школярів, зокрема, формування в учнів художньо-естетичного ставлення до дійсності як потреби художнього пізнання світу та його оцінки. Своєї черги, це передбачає розвиток таких особистісних якостей, як почуття краси та гармонії, здатності емоційно

відгукуватися на різні прояви естетичного в навколишньому світі, усвідомлювати потребу в спостереженні та милуванні ними; розвиток специфічних для художньо-творчого процесу унікальних якостей особистості, художньо-творчої уяви, оригінального, нестереотипного асоціативно-образного мислення, формування знань і уявлень про мистецтво та його історію, розуміння різних видів мистецтва, ролі художнього образу та розвиток навичок його сприймання і емоційно-естетичної оцінки. При цьому, у виборі форм і прийомів роботи вчитель повинен керуватися не лише особливостями художнього матеріалу, а й враховувати можливості учнів, набуті ними знання і вміння та їх життєвий досвід.

У змісті дисциплін, що реалізують освітню галузь «Мистецтво» у початковій школі, домінуюча роль належить активній художній діяльності й творчому самовираженню учнів у сфері мистецтва. Відтак, основними завданнями у початковій школі є пробудження в учнів інтересу до мистецтва, залучення до художньо-творчої діяльності в музичному, образотворчому (візуальному), хореографічному, театральному та екранних видах.

Сучасний урок з дисциплін художньо-естетичного циклу за своїм змістом є неповторним і повинен сприйматися як розвинений (і за формою, і за змістом) художній твір. Отже, використання творчих форм роботи, створення на уроці є основними вимогами до сучасного уроку, на якому активно формується і розвивається естетичне мислення української молоді.

На жаль, сучасна школа недостатньо впливає на розвиток естетичних смаків, художніх інтересів своїх вихованців, втрачаючи дорогоцінну можливість формувати світогляд, морально-естетичні почуття та уявлення школярів, розвивати їх активність в усіх сферах діяльності. Це пов'язано з труднощами в організації творчості учнів. Головними з них педагоги-практики називають наступні: недостатня визначеність шляхів залучення школярів до різних видів музичної творчості, брак спеціально підготовлених завдань з урахуванням вікових психологічних особливостей учнів, методичних рекомендацій щодо формування стабільних інтересів і позитивного ставлення дітей до тих чи інших видів

музичної діяльності. Вирішити цю проблему допоможуть сучасні методичні напрацювання у галузі музичної освіти [5, с. 157].

Зупинимося коротко на висвітленні новітніх теоретико-методичних програм.

Метод створення художнього контексту (Л. Горюнова) спрямований на розвиток музичної культури школярів через інтеграцію з іншими суміжними видами мистецтва, історією, життєвими ситуаціями, створення художньо-педагогічного середовища. Даний метод дає можливість представити музику в багатстві її різноманітних зв'язків, зрозуміти схожість та відмінність від інших видів мистецтва, інших сфер суспільної свідомості [1, с. 10].

Метод моделювання художньо-творчого процесу (Л. Школяр) спрямований на підвищення активного засвоєння творів мистецтва. Саме метод моделювання художньо-творчого процесу, коли учень виконує роль творця-композитора, творця-поета, творця-художника, який немов би заново створює твір мистецтва для себе та інших людей, забезпечує дитині знання і розуміння сенсу своєї діяльності. Особливо це важливо під час засвоєння учнями великих класичних творів, що завжди були призначені тільки для «слухання»; це важливо, також, і для засвоєння фольклору, коли школярі заглиблюються в народження музики, самі створюють загадки, приказки і прислів'я; це важливо і під час засвоєння (розучування) будь-якої пісні та для інструментального музикування [5, с. 95].

Метод інтонаційно-стильового досягнення музики (Л. Школяр) орієнтований на особистісну інтерпретацію музичної мови і припускає цілеспрямований відбір творів різних індивідуальних, національних або епохальних стилів. Вслуховування в музичну мову будь-якого композитора формує потребу в знаннях. При цьому учні, спираючись виключно на інтонаційно-образне сприйняття музики, здійснюють інтерпретацію твору, характеристикою якої є цілісність, емоційна виразність [5, с. 139].

Цікаву методику пропонують дослідники О. Єрьоміна та І. Сердюк, в основі якої – оволодіння особистісним звуко-емоційним фондом. Згідно їхньої позиції, в умовах цілеспрямованого інтенсивного навчання, що базується на творах, котрі виконують інше емоційне забезпечення, «наш минулий досвід може стати внутрішнім гальмом в естетичному

сприйнятті музики» [4]. Розв'язання цього протиріччя відбувається лише за умови особистісної позиції слухача, нових особистісних відкриттів.

У методиці О. Ляшенко [2] звертається увага на те, що художньо-творча діяльність педагога може інтегрувати в собі інтерпретації творів різних видів мистецтва (літератури, музики, живопису тощо), що збагачує сприйняття музичного образу і дає змогу інтерпретаторові повніше розкривати його зміст, стилістичні особливості композитора та виконавця, використовувати різні педагогічні прийоми роботи. Так, одним із поширених методичних прийомів виступає доповнення музичних вражень учнів відповідними зразками образотворчого мистецтва, що сприяє розвитку асоціативного мислення дитини, осмисленню виразових засобів у різних видах мистецтв, глибшому усвідомленню змісту музичних образів. Доцільно під час знайомства з музичними програмними творами пов'язати їх з картинами природи («Дощик» В. Косенка, «Ранок» із сюїти Е. Гріга «Пер Гюнт» «Зимовий ранок», «Пісня жайворонка» з «Дитячого альбому», п'єси циклу «Пори року» П. Чайковського, «Дощ і райдуга», «Вечір» з «Дитячої музики» С. Прокоф'єва та багато інших). Можна запропонувати учням підібрати кольори, фон, які б допомогли розкривати стан природи і душі людини, намалювати пейзаж, що відповідає музичному образу, а також зобразити на аркуші паперу лінії, відповідні характеру мелодії, що звучить, її «злетам» і «падінням», контрасту регістрів, динаміці, тексту тощо.

У напрямі використання творів образотворчого мистецтва педагог-дослідниця Е. Печерська пропонує ряд цікавих методів: метод асоціативного пошуку – система завдань для зображення на малюнках музичних вражень, що передають настрої, нав'язані прослуханою музикою; метод порівняння, як універсальний, оскільки він дає змогу зіставляти твори різних видів мистецтва [3, с. 64].

У авторському методичному підході Е. Печерської розроблено проблему ролі кольорових уявлень молодших школярів у процесі сприймання музики. Проведене авторське дослідження підтвердило, що поступовий перехід від конкретно-образних до абстрактно-безобразних асоціативних уявлень можна вважати доцільним на уроках музики з молодшими школярами. Елла Печерська пропонує нестандартну типологію уроків з музики: урок-вікторина, урок-конкурс, урок-інтерв'ю,

урок-подорож, картинна галерея, урок-КВК. Такі типи уроків у своїй структурі містять ті ж самі форми роботи (види діяльності), що й стандартні уроки. Але нестандартні ситуації, що вони створюють, підвищують зацікавленість і активність учнів. Методика Е. Печерської допомагає спрямувати асоціативні уявлення дітей, навчити глибоко і емоційно-виразно сприймати музичні твори, сприяє розвитку емоційності, підвищенню інтересу учнів до музики [3, с. 65].

Таким чином, методи музичного виховання являють собою різні способи спільної діяльності вчителя і учнів, де провідна роль належить педагогу. Розвиваючи уявлення, емоційну чутливість, музичне мислення, учитель прагне до того, щоб спілкування з мистецтвом викликало в дітях почуття радості, задоволення, а формування навичок і вмінь сприяло виявленню їх активності та самостійності. Урок музики в загальноосвітній школі, як і кожен інший навчальний предмет, є взірцем застосування учителем знань педагогіки, психології та методики викладання навчальної дисципліни у навчально-виховному процесі.

Список використаних джерел:

1. Горюнова Л. На пути к педагогике искусства / Л. Горюнова // Музыка в школе. – 1988. – № 2. – С. 7-16.
2. Ляшенко О. Художньо-педагогічна інтерпретація музичного твору / О. Ляшенко // Мистецтво та Освіта: науково-методичний журнал. – Київ, 1998. – № 4. – С. 54-57.
3. Печерська Е. Уроки різні та незвичайні / Елла Печерська // Рідна школа. – 1995. – № 4. – С. 64-65.
4. Сердюк І., Єрьоміна О. Формування естетичного сприйняття музики (з досвіду роботи) / С. Сердюк, О. Єрьоміна // Мистецтво та освіта. – 2000. – № 4. – С. 39-41.
5. Школяр Л. Музыкальное образование в школе / Л. Школяр. – М.: АCADEMIA, 2001. – 360 с.